

5.2 FINANČNÍ PRÁVO

Finanční právo je právo veřejné tzn., že **státní orgány jsou nadřízení nositelé a vykonatelé státní moci**. Finanční právo je souhrn norem, jimiž je **upraveno finanční hospodaření státu a jeho subjektů**.

Finanční vztahy jsou takové právní vztahy, které **vznikají při soustředování a užívání peněžních prostředků a emisi peněz**.

Zahrnují a obsahují:

- státní rozpočet
- rozpočty územně samostatných celků
- daně a poplatky
- clo
- měnu a devizy

STÁTNÍ ROZPOČET (SR)

Státní rozpočet je **plán finančního hospodaření státu**, obvykle **na jeden rok**, který zajišťuje ekonomické, sociální a politické funkce státu. **Má formu zákona**, který **navrhuje vláda a schvaluje poslanecká sněmovna**. Počátek sestavování SR se **datuje z dob Marie Terezie**.

Státní rozpočet obsahuje **odhad příjmů z různých zdrojů a rozdělení výdajů do různých kapitol**. Jeho prostřednictvím vláda realizuje hospodářskou politiku a uskutečňuje své programové priority. Jakmile je **rozpočet schválen**, je využití prostředků jednotlivých kapitol **v kompetenci vlády, ministerstev a dalších institucí**.

Příjmy státního rozpočtu tvoří především **daně, dále cla, poplatky a další příjmy**.

Výdaje státního rozpočtu pokrývají **činnosti státu**, které jsou buď **dané zákonem případně ústavou** (tzv. **mandatorní výdaje**), nebo jimiž vláda realizuje svoji politiku.

Při **neschválení rozpočtu** před začátkem příslušného roku, pak období, po které se hospodaří bez schváleného rozpočtu, se nazývá **rozpočtové provizorium**. V této době se postupuje **podle návrhu vlády**. Souhrn všech veřejných rozpočtů se nazývá **Rozpočtovou soustavou**. Tvoří ji SR, rozpočty **krajů a obcí a rozpočty účelových fondů**. Všechny rozpočtované prostředky včetně dotací při nevyčerpání **propadají** a nemohou být využity na krytí výdajů. Zákon ukládá všem orgánům hospodařit s rozpočtovými prostředky **co nejefektivněji**.

Poslanecká sněmovna schválila **4. 12. 2019** návrh zákona o státním rozpočtu na rok **2020**. Návrh státního rozpočtu počítá v příštím roce s celkovými příjmy ve výši **1 578,1** mld. Kč a s celkovými výdaji ve výši **1 618,1** mld. Kč. **Deficit** státního rozpočtu bude ve výši **40 mld.** Kč a zůstává pro rok 2020 na stejné úrovni jako v letošním roce.

DANĚ

Platební povinnosti jsou známé již **od středověku**. Prostřednictvím daní je **odčerpávána část zisku podniků, podnikatelů a osob** do peněžního fondu státu. Daně můžeme **dělit** podle kritérií na **státní a místní, všeobecné a účelové či na pravidelné a nepravidelné**.

Základní dělení:

přímé – přímo odčerpávají na základě zjištění příjmů a majetků – výše je určována
nepřímé – vybírají se v ceně zboží – vyplývají ze zákona

Platební povinnost se určuje **procentuálně** nebo **pevnou sazbou**. V případě pohybu daňového základu

progresivní – procento se zvyšuje s růstem základu

degresivní – procento se snižuje s růstem základu

lineární – procento se nemění

Poplatník je ten (FO nebo PO) **kdo má povinnost**.

Plátce je ten, **kdo obstarává technické úkony** k odvedení daně (např. zaměstnavatel)

Splatnost daní je v **úzké souvislosti se získáním zdanitelného prospěchu** – mzda, dědictví. Může být stanovena **jednorázově** nebo ve **splátkách**. Daně se platí v **české měně**, a to i cizinci. **Zánik platební daňové povinnosti** – zaplacením, osvobozením, zánikem poplatníka, prominutím i prekluzí nároku.

Daňovou soustavu tvoří:

- a) **daň z přidané hodnoty** – nepřímá daň – odvádějí registrovaní podnikatelé, dopadá na konečného spotřebitele, je promítnuta v ceně zboží a služeb
- b) **spotřební daň** – u vybraných skupin zboží (alkohol, cigarety, benzín)
- c) **daň z příjmů fyzických a právnických osob (zákon 586/1992 Sb.)**
 - § 6 daně ze závislé činnosti a funkční požitky
 - § 7 daň z podnikání (živnost, OSVČ) 7 a) daně paušální
 - § 8 daně z kapitálového majetku
 - § 9 daň z nájmu a pronájmu
 - § 10 ostatní
- d) **daň z nemovitostí** – veškeré stavby, budovy, pozemky
- e) **daň silniční**
- f) **daň dědická**
- g) **daň darovací**
- h) **daň z převodu nemovitostí**
- i) **soustava poplatků soudních, správních a místních**

Zdaňovací období je zpravidla **kalendářní rok**. Výjimka např. daně podnikatelů – **sezóna** nebo u **sportovců sportovní sezóna** např. **1.7 až 30.6**. Daň **nelze vyměřit ani vymáhat** po uplynutí **3 let od konce kalendářního roku**, v němž byla povinnost poplatníka podat přiznání nebo hlášení

Povinnosti daňového subjektu

Kontrola finančního úřadu na doklady je možná **3 roky** zpětně a počítá se od konce roku (podání daňového přiznání – 31/3 resp. 30/6 - judikát NS)

Podklady musí být uchovány **10 let** (např. pro trestní šetření), mzdy 40 let

Zamezení dvojího zdanění

Problém vzniká s mezinárodní hospodářskou spoluprací. Řeší se **mezinárodními smlouvami o zamezení dvojího zdanění**, které jsou součástí PŘ ČR.

CLA

Je vybíráno v souvislosti s **přechodem zboží přes státní hranice** od osob, které je **dovážejí** či **vyvážejí** nebo od osob **pro které dovážené či vyváženo**.

Plní funkci **fiskální** (důležitá složka SR) a **ochranářskou** (domácí výroba a trh). Dělení cel podle způsobu dopravy:

dovozní
vývozní
průvozní

Dělení cel podle rozsahu platnosti

autonomní – určeny státem podle sazebníku
smluvní – na základě smluv mezi státy
preferenční – do a ze zemí, kde jsou preference

MĚNA A DEVIZY

Základním pramenem měnového práva je **zákon o České národní bance (ČNB)**. Ten **stanoví peněžní jednotku** v ČR = **česká koruna**, mezinárodní kód **CZK**.

ČNB **vydává bankovky a mince**, které jsou zákonným platidlem. FO a PO **mohou odmítnout přijetí mincí nad 500 Kč**.

Zákon č. **254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti** je platný s drobnými změnami již od roku **2004**, ale přesto si na něj mnohdy při placení větší částky v hotovosti nevzpomeneme. Tento zákon přitom zakazuje provádět platby **vyšší než 270 000 Kč v hotovosti** – takovéto platby musíme tedy provést **bezhotovostně**.

Devizový zákon upravuje **nakládání s cizí měnou**. Osoby se rozdělují na **devizové tuzemce a cizozemce**. Kritériem není státní občanství, ale **trvalý pobyt nebo sídlo**. **Mezinárodní organizace**, i když mají sídlo v ČR, jsou **devizovým cizozemcem**.

Zvláštní postavení mají **devizové banky** se sídlem v tuzemsku, a to **podle povolení ČNB**. **Předmětem** devizových vztahů jsou **devizové prostředky** a to:

hotovost / valuty,
bezhotovostní forma / devizy.

Devizový tuzemec má právo na zřízení **devizového účtu** u tuzemské banky a úročí se v měně, ve které je veden.

Orgány finanční správy

Vláda má všeobecnou působnost, **podává návrh SR**
Krajské úřady – rozpočet je napojen na SR formou dotací
Ministerstvo financí (MF) má dílčí působnost a je **ústředním orgánem** státní správy
vydává povolení ke vzniku burzy a dozoruje **burzovním komisařem**
řídí finanční ředitelství a ty řídí finanční úřady
Generální ředitelství cel, řídí oblastní celní úřady.

Státní fondy (SF) mají rovněž **dílčí působnost**, jsou zřizovány zákonem

- SF rozvoje bydlení
- SF pro životní prostředí
- SF kultury
- SF pro podporu rozvoje české kinematografie
- SF pro tržní regulace v zemědělství
- SF dopravní infrastruktury

NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD

Je **nezávislý kontrolní orgán** pro kontrolu hospodaření se státním majetkem, kontrolu rozpočtu a závěrečného účtu.

Česká národní banka je ústřední (emisní) bankou státu.

Řídící orgán sedmičlenná **bankovní rada**.

Vydává vyhlášky a opatření jako závazné právní předpisy.

Požívá **absolutní nezávislosti**. Určuje **měnovou politiku**. Např. **opatření k EURu** v roce 2014. **Vydává bankovky a mince**. Dohled nad činností bank.